

Verbascum Türlerinin Halk Arasında Kullanılışı ve Biyolojik Aktiviteleri

Haz. Uzm. Ecz. İrem TATLI ÇANKAYA

B Scrophulariaceae familyasının geniş bir grubunu oluşturan Verbascum L. cinsi Türkiye bitki örtüsünde 185'i endemik olmak üzere 228 tür ile temsil edilmektedir. Anadolu'da "sığırkuyruğu" olarak tanınan Verbascum türlerinin çiçek ve yapraklarından hazırlanan infüzyonlar, halk arasında çay şeklinde içilerek balgam söktürücü ve göğüs yumuşatıcı olarak kullanılmaktadır.

V. sinuatum'un tohumları taşıdıkları saponinden dolayı, balıklar için zehirlidir. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nde bazı

Verbascum türleri "Balıkotu" adı ile tanınır ve meyvalı dallarının göl ve dere sularına atılarak balıkların öldürülüp yakalanmasında kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca, değişik Verbascum türlerinin Anadolu'da terletici, yatıştırıcı, idrar artırıcı, kabız olarak, bazı türlerden de yara iyi edici amaçlarla yararlanıldığı bilinmektedir. V. cheiranthifolium var. cheiranthifolium'un toprak üstü kısımları ve kökleri, V. chrysochaete'nin toprak üstü kısımları egzema, romatizma, hemoroit ve menstrual ağrılarda, V. lasianthum'un ise yaprak ve çiçekleri hemoroitte kullanılmaktadır. Orta Anadolu'da halk arasında, V.

pumilum'un toprak üstü kısımları ve kökleri yara iyi edici, karın içi ağrıları ve hemoroitte, V. orientale çiçekleri ise ürogenital organlarda terlemeyi önleyici olarak kullanılmaktadır.

Verbascum türleri Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da antiseptik, astrenjan, emoliyan, balgam söktürücü, yatıştırıcı, ağrı kesici, idrar artırıcı ve sıtmaya karşı kullanılmaktadır. Bu türlerin tümör, enflamasyon, migren, nefes darlığı ve spazmodik öksürük tedavisinde kullanıldıkları da kayıtlıdır.

Verbascum thapsiforme çiçeklerinin liyofilize infüzyonun, Fowl plague

virüsüne, pek çok influenza A ve B virüslerine ve Herpes simplex virüsüne karşı in vitro çalışmaları yapılmış ve bitkinin infüzyonunun, Herpes simplex üzerine 300 g/ml dozda virüsidal aktivite gösterdiği ancak influenza virüslerine karşı antiviral aktivite göstermediği saptanmıştır. *V. thapsiforme*'nin çiçeklerinden hazırlanan infüzyonların, doku kültürlerinde influenza virüslerinin oluşturduğu enfeksiyon alanı ve hemaglutinasyonu azalttıkları gözlenmiştir. Bitki preparatları ile amantadin türevlerinin birlikte uygulanmalarında da, hücre kültürlerinde influenza A virüsünün replikasyonunu inhibe edici etkilerinin arttığı saptanmıştır ve en fazla etkinin, bitki infüzyonunun adamantanamin glukuronit ile kombinasyonunda sağlandığı tespit edilmiştir.

V. blattaria, *V. bombyciferum*, *V. chaixii*, *V. dumulosum*, *V. nigrum*, *V. olympicum*, *V. phlomoides*, *V. phoeniceum* ve *V. roripifolium*'un alkol ekstralarının ise antimikrobiyal etki gösterdikleri belirlenmiştir. *Verbascum* çiçekleri, *Mentha piperita* (nane) ve *Mentha crispera* yaprakları ile *Cynosbati* meyvalarının (kuşburnu) karışımından hazırlanan ekstraların, insanlarda, hastalıklara karşı vücut direncini arttırdığı ve bakterisit etki gösterdiği bulunmuştur. Sözü edilen bitki karışımının alkol ve su ekstralarının *Staphylococcus aureus*, *Sarcina lutea*, *Shigella flexneri* gibi organizmaların da dahil bulunduğu bir grup mikroorganizmaya karşı bakterisit etki gösterdiği anlaşılmıştır.

V. fruiticulosum sulu ekstresinin antimalaryal aktivitesine bakılmış ve ekstrenin bir malarya paraziti olan *Plasmodium falciparum*'a karşı kuvvetli inhibisyon yaptığı gözlenmiştir. *V. thapsus* tıbbi bir bitki olarak değişik

farmasötik formlarda enflamasyon hastalıklarının, astma, spazmodik öksürük ve diğer pulmoner problemlerin tedavisinde kullanılmaktadır. Bu bitkiden hazırlanan ekstralarda antibakteriyel ve antitümör aktivite gözlenmiştir. *V. macrurum*'un toprak üstü kısımlarından hazırlanan alkol ekstresinin de antioksidan aktiviteleri tespit edilmiştir.

V. thapsus'dan hazırlanan çayların veya tablet/kapsül gibi farmasötik formların akciğer rahatsızlıklarının tedavisinde

ve yaşlanmaya bağlı dejenerasyonlarda kullanılabileceği tespit edilmiştir. Kanada'da halk ilacı olarak kullanılan *V. thapsus*'un, ham drog olarak antihepatoma aktivitesi, insan karaciğer kanser hücrelerinde (HepG2/c3A, SK-HEP-1, HA22T/VGH, Hep3B ve PLC/PRF/5) denenmiştir. İn vitro olarak, 2000 g/ml konsantrasyonda HepG2/c3A (% inhibisyon: 31.0) ve HA22T/VGH (% inhibisyon: 69.9) hücrelerinin çoğalmasını inhibe ettiği gözlenmiştir.

Verbascum ekstralarının, hematopoetik, karaciğer rahatsızlıkları ve solunum düzensizliklerinde kullanılan biyostimülan bileşikler taşıdığı saptanmıştır. Bu amaçla hazırlanan bir karışım, 0.075 k arı reçenesi ekstresi,

0.075 k *Gratiola officinalis* ekstresi ile *Verbascum* ekstresi karışımı, 0.005 k *Gratiola officinalis* tozu ve 0.04k polenden oluşmuş olarak literatürde kayıtlıdır. *V. thapsus* yapraklarının hiperlipidemide kullanıldığı, kolesterol ve trigliserit düzeyini önemli ölçüde düşürdüğü saptanmıştır.

Otitis media, çocukluk döneminde en sık rastlanan hastalıklardan biri olup tedavisinde naturopatik bitkisel ekstralardan oluşan göz damlası kullanılmaktadır. *V. thapsus*'un da içinde yer aldığı bu total ekstreten hazırlanan göz damlası, anesteziyle beraber tedavide yararlı olmaktadır.

V. sinuatum'un alkol ekstresinin de bir deri hastalığı olan psöriaziste etkili olduğu tespit edilmiştir. *V. thapsus* ve *V. thapsiforme*'nin, kozmetik preparatları ile deterjanların içeriğine girdiği ve sütlü losyonları halinde cildi nemlendirici olarak kullanıldıkları saptanmıştır.

V. thapsus'un da arasında bulunduğu bir bitkisel karışımın sigara alışkanlığının azaltılmasında veya bırakılmasında kullanıldığı tespit edilmiştir.

KAYNAK

1. ABOUTABL, EA, Goneid, M.H., Soliman, S.N., Selim, AA. (1999). Analysis of certain plant polysaccharides and study of their antihyperlipidemic activity, Al-Azhar J. Pharm. Sci. 24: 187-195. Ref. CA: 135 40765r (2001).